

BİBLİYOGRAFYA :

İ. Hakkı Konyalı, *Âbideleri ve Kitabeleri ile Karaman Tarihi*, İstanbul 1967, s. 722-725; Cevdet Çulpan, *Türk Taş Köprüleri*, Ankara 1975, s. 85-86; Halit Bardakçı, *Bütün Yönleriyle Ermenek*, Konya 1976, s. 169-170; Gülgün Tunc, *Taş Köprülerimiz*, Ankara 1978, s. 16-18.

SEMAVİ EVİCE

A'LÂM

(bk. ALEM).

el-A'LÂM

(الاعلام)

Hayreddin ez-Zirikli

(ö. 1976)

tarafından kaleme alınan
biyografik eser.

el-A'lâm kısa adıyla bilinen eserin muhtevası, tam adını da belirten şu alt başlıktan anlaşılmaktadır: *Ķāmūsü terâ-cim li-eşheri'r-ricâl ve'n-nisâ min'el-'Arab ve'l-müsta'rebîn ve'l-müsteş-riķîn* (قاموس تراجم لأشهر الرجال والنساء من العرب والمستشرقين والمستشرقين). Eserde yer alan meşhur sahâbîler, tarihî şahsiyetler, İslâm devlet başkanları, vezirler, uç beyleri, kumandanlar, valiler, kadılar, mezheb

imamları ve âlimleri, mutasavvıflar, mesleklerinde meşhur olanlar ve anmaya değer eseri bulunanlardır. Câhiliye devrinden günümüze kadar İslâm dünyasında yaşamış şairlere, ediplere, sanat ve kültür hayatına katkıda bulunanlara, ayrıca müsteşriklerden Arapça veya İslâm kültürü alanında çalışanlara da yer verilmiştir. Müsteşriklerin dışında hal tercümesi verilenler büyük çoğunlukla müslüman olmakla beraber esere İslâm dünyasında yaşamış gayri müslim bazı şahsiyetler de alınmıştır.

el-A'lâm şahıs adlarına göre alfabetik olarak düzenlenmiştir. Kendi adlarıyla birlikte baba adları da aynı olan şahısların sıralanmasında vefat tarihleri esas alınmış, üçüncü isme itibar edilmemiştir. Bu arada iki adı birbirine bağlayan bin, bint, eb, üm gibi kelimeler de dikkate alınmamıştır.

Tanıtılan şahsın basılmış eserleri (ط), yazma eserleri de (خ) harfi ile gösterilmiş, biyografisinin geçtiği belli başlı kaynaklar da dip notunda verilmiştir.

el-A'lâm, ilki üç büyük cilt halinde olmak üzere 1345-1347 yıllarında Kahire'de, ikincisi 1373-1378 yılları arasında on cilt olarak yine Kahire'de basılmıştır. Bu ikinci baskıda hal tercümesi verilen şahıslardan bazılarının resimleri ile el yazılarından örnekler de verilmiştir. İkinci baskı esas alınarak yapılan üçüncü baskıda (Beyrut 1389/1969) bu levhaların sayısı artırılmış ve hepsi bir araya getirilen bu ilâveler on birinci cildi oluşturmuştur. Bu baskılarda *el-A'lâm*'ın şahıs hal tercümeleri dokuz cilt tutar. Yazar onuncu cildi "el-müstedrek" adıyla zeyl şekline getirmiş ve tanıtılan şahıslar hakkında sonradan elde ettiği yeni bilgileri, değişiklikleri, düzeltmeleri, daha önce haberdar olmadığı eserlerinin isimlerini bu ciltte toplamıştır. Aynı cilt, kendi biyografisi ile kullandığı basılı ve el yazması kaynakların bibliyografya listesini de ihtiva etmektedir. *el-A'lâm*'ın 1984 tarihli sekiz ciltlik baskısında daha önceki baskılarda dağınık halde olan bilgiler, belgeler, resimler, ilâveler, düzeltmeler bir araya getirilmiş ve eser baştan sona kadar yeni ve modern bir düzen içine konulmuştur. Kitap bu son şekliyle daha derli toplu ve kullanımı kolay bir tertibe kavuşmuş bulunmaktadır. Ayrıca müellif tarafından *el-İ'lâm bimâ leyse fi'l-A'lâm* adıyla kaleme alınan ve *el-A'lâm*'da yer alma-

mış şahıs ve bilgileri ihtiva eden dört beş cilt hacmindeki eser de bu baskıya katılmıştır.

el-A'lâm, İslâm kültür tarihi içinde gelmiş geçmiş meşhur tarihî şahsiyetler ile belli başlı şarkiyatçılara dair özlü bilgiler veren kullanışlı, faydalı, ciddi bir ansiklopedi olarak müracaat kitapları arasındaki yerini almış bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Zirikli, *el-A'lâm* (Fethullah), Mukaddimeler; *Ma'a'l-Mektebe*, s. 40-41.

MÜCTEBA UĞUR

ALÂMET

(العلامة)

Bir hükmün varlığının işareti olan, ancak o hükmün ne varlığıyla ne de gerekli olmasıyla ilgisi bulunmayan şey anlamında bir usûl-i fıkıh terimi.

Alâmet, lugatta "emâre, nişan; iki top- rak parçası arasındaki sınır" ve "yollara dikilen işaretler" gibi mânalara gelir. Fıkıh usulü kitaplarında genel olarak "vazî hükümler" çerçevesinde veya kıyas bahsinde illet* konusu işlenirken ele alınmaktadır. Hanefî âlimleri alâmeti sebep, şart ve illetle birlikte vazî hükümlerden saymışlardır. Buna göre hükmün taalluk ettiği şey hükmün varlığına müessirse illet, müessir olmayıp hükme ulaşmada vesile ise sebep, ne müessir ne de vesile olup hükmün varlığı onun varlığına dayanıyorsa şart, varlığı ve gerekliliği ona dayanmayıp da hükmün varlığına bir işaretse alâmet denilmiştir.

Diğer fıkıh usulü âlimlerinden bir kısmı vazî hükümleri tekli hükmüler çerçevesinde mütalaa edip ayrı bir grup olarak ele almamışlar, bir kısmı da bunları hüküm değil, hükmün varlığına delâlet eden birer alâmet saymışlardır. Bu bakımdan alâmeti Hanefîler gibi özel bir mânada değil genel mânasıyla zikretmişlerdir. Esasen vazî hükümler arasındaki sıkı ilişki ve benzerlik de göz önüne alındığında, vazî hükümleri tekli hükmülere delâlet eden birer işaret olarak düşünmek mümkündür.

Hanefîler'in yaptığı tarif ve tasnife göre alâmetler dört kısma ayrılmaktadır:

1. Sırf alâmet olanlar. Bunlar şart ve illetle ilgisi olmayıp sadece hükmü bildiren işaretlerdir. Ezanın namaz vaktinin geldiğine, intikal tekbirlerinin namazda bir rükünden diğerine geçildiğine işaret etmesi, *telbiye**nin hac ve um-

Zirikli'nin *el-A'lâm* adlı eserinin kapağı